או קורט לבונה פסול: כל הני למה לי צריכא דאי תנא צרור משום דלאו בת הקרבה היא אבל מלח דבת הקרבה היא אימא תתכשר ואי תנא מלח דלא איקבע בהדי מנחה מעיקרא א) (שאינו מולח אלא הקומץ בלבד) אבל לבונה דאיקבע בהדי מנחה מעיקרא אימא תתכשר קמ"ל: מפני שאמרו הקומץ החסר או היתר פסול: מאי איריא משום חסר ויתר ב) ותיפוק ליה משום חציצה א"ר ירמיה מן הצד אמר ליה אביי לרבא כיצד קומצין אמר ליה כדקמצי אינשי איתיביה [ג] זו זרת זו קמיצה זו אמה זו אצבע זו גודל ג) אלא להשוות (כלומר קומץ מלא היד כדי שלא יהא חסר ואחר כך מוחק באצבע קטנה מלמטה) היכי עביד אמר רב זוטרא בר טוביה אמר רב חופה [א] שלש אצבעותיו עד שמגיע על פס ידו וקומץ תניא נמי הכי [ב] מלא קומצו יכול (א) מבורץ ת"ל בקומצו אי בקומצו יכול בראשי אצבעותיו ת"ל מלא קומצו הא כיצד חופה שלש אצבעותיו על פס ידו וקומץ במחבת ובמרחשת מוחק בגודלו מלמעלה ובאצבעו קטנה מלמטה [ג] וזו היא עבודה קשה ד) שבמקדש זהו ותו לא והאיכא מליקה והאיכא חפינה אלא [ה] זו היא אחת מעבודות קשות שבמקדש א"ר פפא [ו] פשיטא לי מלא קומצו כדקמצי אינשי בעי רב פפא קמץ בראשי אצבעותיו ה) מאי מן הצדדין מאי ממטה למעלה מאי [ז] תיקו אמר [ח] רב פפא פשיטא לי מלא חפניו [ט] כדחפני אינשי בעי רב פפא חפן בראשי אצבעותיו מהו מן הצדדין מהו ו) חפן בזו ובזו וקרבן זו אצל זו מהו תיקו בעי [י] רב פפא דבקיה לקומץ ברפניה דמנא מאי תוך כלי בעינן והאיכא או דלמא הנחה בתוכו בעינן וליכא [כ] תיקו בעי מר בר רב אשי הפכיה למנא ודבקיה לקומץ בארעיתא דמנא מאי הנחה בתוכו בעינן והאיכא או דלמא כתיקנו בעינן וליכא [ל] תיקו: **מתני'** ז) [מ] כיצד הוא עושה פושט את אצבעותיו על פס ידו [נ] ריבה שמנה חסר שמנה חיסר לבונתה פסולה: **גמ'** היכי דמי ריבה שמנה א"ר ח) [ס] אליעזר [ע] כגון שהפריש לה שני לוגין ולוקמה כגון דעריב בה שמן דחולין ושמן דחבירתה וכי תימא שמן דחולין ושמן דחבירתה לא פסל ט) מתקיף לה רב זוטרא בר טוביה אלא מעתה מנחת חוטא דפסל בה שמן היכי משכחת לה אי דידה הא לית לה אי דחולין ודחבירת' הא אמרת לא פסל י) (ואי אמרת דאפריש לה שמן כיון דלית לה שמן כלל חולין נינהו) ור' יא) [פ] אליעזר לא מיבעיא קאמר לא מיבעיא [צ] דחולין ודחבירתה דפסיל אבל הפריש לה שני לוגין הואיל והאי חזי לי' והאי חזי לי' אימא לא ליפסיל קמ"ל ומנא ליה לר' [ק] אליעזר הא אמר רבא מתני' קשיתיה מאי איריא דתני ריבה שמנה ליתני ריבה לה שמן אלא הא קמ"ל דאע"ג דהפריש לה שני לוגין: חיסר לבונתה: [ר] ת"ר חסרה ועמדה על קורט אחד פסולה על שני קרטין כשרה דברי רבי יהודה רבי שמעון אומר על קורט אחד כשרה פחות מכאן פסולה

והתניא

או קורט לבונה פסול. מפני יב] שהקומץ חסר כדי מקום הקורט. וא"ת כיצד קומץ והלא לבונה על המנחה היא דכתיב (ויקרא ו) כל הלבונה אשר על המנחה תשובה לדבר כשקומץ מסלק הלבונה כולה לצד אחד וקומץ הסולת מאמצע הכלי יג]: **מלח בת הקרבה היא.** דלאחר שהיה הקומץ על המזבח היה מולחו יד] כדפרישית דהכי אמר בפ"ג (לקמן כ.) יכול תהא מנחה כולה טעונה מלח ת"ל (ס) על כל קרבנך טו] קרבן טעון מלח ואין כל המנחה טעונה מלח. ואי קשיא ולישמעינן לבונה וכל שכן צרור ומלח תריץ אי תנא לבונה ברישא הכי נמי דלא מיבעיא ליה למיתני צרור ומלח אלא הואיל ונקט צרור ברישא תנא לבונה ומלח טז]: **מאי איריא משום קומץ חסר תיפוק ליה דצרור פסול משום חציצה.** דחוצץ בין ידו לקמח וחציצה פוסלת בקדשים כדמפ' בזבחים (דף כד.). אי נמי חוצץ בין קמח לקמח כגון (ו) באמצע הקומץ וחולק את הקומץ ונראה כשני חצאי קמצים: **מן הצד.** למעלה אצל גודל או למטה אצל קמיצה דליכא חציצה דהיינו מן הצד דלאחר שקמץ הופך גב ידו למטה כדי שלא יפול מן הקומץ כלום והוי יז] גודל וקמיצה מן הצד והשתא ליכא חציצה שאצל הקמח מוטל הצרור אבל חסרון איכא: **כדקמצי אינשי.** משמע בכל האצבעות: יח] **זרת.** אצבע קטנה ממנה מתחיל הזרת ונ"מ למדת חשן זרת ארכה: **זו קמיצה.** ממנה מתחיל הקומץ מאותו אצבע שאצל הקטנה: **זו אמה.** ממנה מודדין כל אמות הבנין והכלים לפי שהיא ארוכה מכולן ושתי אמות היו בשושן הבירה (פ) שתי מקלות שהן אמה ובהן מודדין אמות הבנין ואותן מקלות נמדדו באותו אצבע יט] שהוא ארוך: **זו אצבע.** לטבל הכהן אצבעו בדם: **זו גודל.** לבהונות דמצורע. אלמא כ] קמיצה בקומץ ולא זרת: ומשני כי אמרינן דכולהו אצבעות בעינן לקמיצה: **להשוות.** דאם יוצא קמח למטה מן הקומץ מוחקו ומשויהו באצבע קטנה שלא יהא מבורץ וכן מלמעלה בגודל: **היכי עביד.** אמתני' מהדר דקתני זו קמיצה דממנה מתחיל הקומץ: (צ) **ת"ל בקומצו.** והרים ממנו בקומצו (ויקרא ו): **בראשי אצבעותיו.** מעט כא] שלא יגיע עד פס ידו: **במחבת ומרחשת.** דמעשיהן אפויין כב] דאמר לקמן בפרק אלו מנחות נקמצות (דף עה:) דלאחר שהן אפויין פותתן וקומץ הלכך אי אפשר לפותתן דקות כל כך וכשהוא קומץ יוצאות חוץ כג] למקומו הלכך מוחק בגודלו מלמעלה ובאצבעו קטנה מלמטה: כד] **וזו היא עבודה קשה שבמקדש.** שבקושי גדול הוא משוה שלא יהא לא חסר ולא יותר: **מליקה.** אמרינן בפ' קדשי קדשים (זבחים סד:) זו היא עבודה קשה: ובחפינה נמי אמרי' בפ' הוציאו לו במסכת יומא (דף מט:) אוחז כה] את הבזך בראשי אצבעותיו ומעלה בגודלו כו' וזו היא עבודה קשה: **כדקמצי אינשי.** מכניס ידי אצבעותיו ודוחק בקמח והקמח נכנס בתוך ידו: **בראשי אצבעותיו.** שהכניס ראשי אצבעותיו בקמח ופס ידו כלפי כו] קמח וקומץ מלא קומצו עד פס ידו כתקנו מהו: **מן הצדדין.** שנתן גב ידו על הקמח והוליך ידו עד שנכנס הקמח דרך צידו לתוך ידו. ל"א מן הצדדין מצדי הכלי שלא קמץ באמצע הכלי: **מלמטה למעלה.** שהכניס כז] אצבעותיו(י) בקמח וגב היד כנגד הקמח וקומץ: **מלא חפניו.** דיום הכיפורים קטרת סמים דקה: **כדחפני אינשי.** שמכניסין ידי ידיהם וחופנים: **מן הצדדים.** שהכניס קטרת בחפניו דרך בין גודל לאצבע. ל"א מן הצדדים של כלי: **דבקיה לקומץ.** בשעת קידושו כח] לכלי בדפנו דמנא מבפנים: **בארעיתא דמנא.** כגון שהיה לכלי בית קיבול מאחוריו כמו שיש בקערות כט]: **מתני' ריבה שמנה.** דדינה לוג כדאמר בפ' שתי מדות (לקמן פח.) מהאי קרא (ויקרא יד) למנחה ולוג שמן: **חיסר שמנה.** פסולה כדאמרן לעיל (ט:) משמנה (ויקרא ב) שאם חיסר כל שהוא פסול: **חיסר לבונתה.** דשיעור לבונה מלא הקומץ. בפ' הרי עלי עשרון (לקמן קו:) מפרש לה בג"ש נאמר ל] הרמה כו'. ואי קשיא ליתני ריבה לבונתה הא מפרש לה בגמ' (ע"כן): **גמ' שהפריש לה.** לשם מנחה זו ס) (הפריש לה): **ב' לוגין.** לא] ועירבו עמה דנראית כשתי [illegible] אבל בלוג ומחצה קמ"ד דלא מיפסלא: **ולוקמה כגון דעריב בה.** פורתא שמן לב] דחול או שמן דחבירתה: **דפסיל בה שמן.** דאמר בפרק כל המנחות (לקמן נט:) לא ישים עליה שמן (ויקרא ה) ואם שם פסול: **אי דידה.** שהפרישו לשמה: **הא לית לה.** וכיון דלא חזי לה לא מקדיש שמן לג] שמופרש לה: **והאי חזי לה.** כלומר זיל לגבי דהאי חזי ליה וזיל לגבי דהאי חזי ליה: **ומנא ליה לרבי אליעזר הא.** דאפילו הפרישן לד] לשמן פסול אם עירבו עמה: **שמנה.** משמע דהופרש לה] לשמה:

והתניא

וזו היא עבודה קשה שבמקדש. למ"ד בפרק אלו מנחות (לקמן עה:) שמחזירן לסולתן איכא קשה יותר ממנחת סולת אלא סבר לה כמ"ד שהיה מחלקה לשנים ושנים לארבעה: **והא איכא חפינה.** כשהיה נכנס לפני ולפנים ולא כשהיה חופן בלשכת בית אבטינס ועבודה קשה היא מאד כדמוכח ביומא (דף מט:): **מלמטה למעלה.** פירש בקונטרס שהכניס ראשי אצבעותיו בקמח וגב ידו כנגד הקמח וקמץ ואין זה כראשי אצבעותיו דלעיל דהתם פס ידו כנגד הקמח ומכניס ראשי אצבעותיו וקומץ מלא קומצו עד פס ידו והשתא לפי' הקונטרס קורא ראשי אצבעותיו למטה וכן מפרש ר"ת במסכת שבת (דף לד:) גבי ליליין הפורשין למעלה פירוש לצד פיסת היד ומביא ראיה מהא דאמר בפ' כל היד (נדה יג.) מן העטרה ולמעלה דלצד הגוף קורא למעלה ואינה ראייה כל כך דלגבי מילה שהיא תלוייה שייך לקרות ראש המילה למטה אבל אצבעות שאדם זוקף אצבעותיו למעלה שייך לקרות למעלה ראשי האצבעות ומלמטה למעלה יש לפרש שמכניס ידו בקמח דרך פס היד עד שמגיע לראשי אצבעותיו (פ):

קומץ

מסורת הש"ס

א) רפ"ק מ"ו, ב) כתובות ה., ג) יומא מז. ע"ש, ד) [שם מז: מט: זבחים סד:], ה) [יומא מז:], ו) [יומא מח.], ז) נ"ל אלעזר, ח) [עיין תוספות זבחים ג. ד"ה דבריו], ט) נ"ל אלעזר, י) נ"ל אלעזר, כ) [ויקרא ב], ל) אם מוטל באמצע הקומץ חולק אם. נ"ק, מ) [לקמן נח.], נ) ראשי אצבעותיו. נ"ק, ס) נ"ק מ"ו, ע) [נ"ל קומצין ובר' נ"ק מנחות], פ) [ועי' תוס' שבת לד: ד"ה והולך].

◆

גליון הש"ס

גמרא זו היא אחת מעבודות קשות. עיין לקמן דף נד ע"א תוספות ד"ה אין לך:

◆

מוסף רש"י

זו זרת. מן הקטנה מודדין זרת של חושן זו קמיצה. מאצבע שאצל הקטנה מתחילין לקמוץ, חופה שלש אצבעות על פס ידו שקמיצה יתאמה והאצבע וקומץ זו אמה. מהגדולה מודדין אמת בנין ואמת כלים זו אצבע. למתן דמים של חטאת דכתיב ביה באצבעו (ויקרא ד) זה גודל. לבהן יד דאהרן (שם ח) ודמצורע (שם יד) [illegible]

עין משפט נר מצוה

כו א ב ג מיי' פי"ג מהלכות מעה"ק הל' יג סמג עשין קפו:

כז ד מיי' פ"ד מהלכות יוה"כ הלכה א:

כח ה ו מיי' פי"א מהל' פסוה"מ הלכה כב:

ז [מיי' פי"ג מהלכות מעה"ק הלכה יג]:

ח [מיי' פי"ב שם הלכה ה עכ"מ]:

כט ט מיי' פי"א מהלכות פסוה"מ הלכה ט:

ע י כ מיי' שם הל"ט:

הגהות הב"ח

(א) גמ' יכול שקמצו מבורץ ת"ל: (ב) רש"י [illegible] ד"ה שקומצו מבורץ גדוש לישנא אחרינא שיש קמח בין ראשי אצבעותיו לפס ידו:

שיטה מקובצת

א) תיבות שאינו מולח אלא הקומץ בלבד נמחק: ב) תיפוק לי' אות ו' נמחק: ג) זו גודל להשוות היכי עביד והשאר נמחק: ד) שבמקדש עיין תוס' לקמן דף נ"ט ע"א): ה) אצבעותיו מהו מן הצדדין מהו ממטה למעלה מהו: ו) הצדדין מהו ממטה למעלה מהו חפן: ז) תיבות כיצד הוא עושה פושט את אצבעותיו על פס ידו נמחק: ח) רבי אלעזר: ט) תיבות מתקיף לה רב זוטרא בר טוביא אלא מעתה נמחק: י) תיבות ואי אמרת דאפריש לה שמן כיון דלית לה שמן כלל חולין נינהו נמחק: יא) ר' אלעזר: יב) מפני שחסר הקומץ: יג) הכלי. כן מפורש בפ"ב דסוטה: יד) היה מולחו ממלח של צבור דאמרי' בפ"ג והשאר נמחק: טו) קרבנך קומץ שהוא קרבן: טז) ומלח הסי"ד ומה"ד דלא איקבע בהדי מנחה בכלי אחד דהא לאחר שקמצו לקומץ היה מולחו הסי"ד ומה"ד קומץ החסר פסול בהקומץ רבה ילפי לה מדכתיב מלא קומצו [illegible]: יז) והוי להו גודל: יח) מה"ד זו זרת אצבע קטנה כו' למדת החשן: יט) אצבע ארוכה הסי"ד ואח"כ מה"ד זו אצבע לטבול הכהן את אצבעו: כ) אלמא בקמיצה קומץ ולא בזרת: כא) עד שלא יגיע: כב) אפויין ואמר: כג) חרון לקומץ הלכך מוחק בגודל מלמעלה: כד) מה"ד וזו היא: כה) אוחז בכוך בראשי אצבעותיו: כו) כלפי הקמח: כז) שהכניס ראשי אצבעותיו בקמח וגב ידו כנגד: כח) קידושו בכלי: כט) בקערות. רש"י כתי"ו ולי נראה מארעיתא דמנא שהפך הכלי ודבקיה לקומץ בארעיתא דמנא מתוכו ע"כ ונראה לפרש שהפך הכלי וזרק ונח הקומץ מלמטה למעלה. תר"ח: ל) נאמר כאן הרמה מפרש לה לקמן בגמרא: לא) שני לוגין ועירבן עמה דנראית כשתי מנחות: לב) שמן דחולין ותיבת דחול נמחק. רש"י של מהר"ם ולוקמא כגון דעריב בה שמן דחולין אפ"ה לא הפרישו לשמה ואפילו אין בה ב' לוגין שלימים או שעירב בה שמן מחברתה [illegible] ע"כ: לג) מקדיש שמן המופרש: לד) הפרישן לשמה: לה) דהופרש כולה לשמה: